

E-viittaamisen uudet käytännöt

Juha Hakala

juha.hakala@helsinki.fi

Kansalliskirjasto

2017-01-31

Taustaa

- Teksti- ja lähdeviitteiden tekoon on standardi (ISO 690:2011) ja tuhansia organisaatio- tai julkaisukohtaisia ohjeistoja
 - Standardikaan ei määrittele yhtä ainoata oikeaa tapaa
- Perusvaihtoehdot: Harvard ja numeroviitejärjestelmä
 - Korkeakoulujen omat ohjeet perustuvat näihin (ja RefWorksin kaltaisten sovellusten käyttöön)
- Kasvava elektronisten aineistojen käyttö lähteenä on lisännyt epävarmuutta siitä, miten viitteet tulisi laatia
- ISO-standardista on uusi luonnos, joka kattaa e-aineistot edeltäjänsä paremmin ja jossa on muokattu vanhoja viittauskäytänteitä tarpeen mukaan

E-aineistoihin viittaamisen haasteita

Link rot (linkkimätä)

- Dokumentti on kadonnut verkosta tai sen osoite on muuttunut eikä uudelleenohjaus toimi
- Koskee uusiakin aineistoja, URI:t eivät valitettavasti ole ”cool”

Content drift (sisältönyrjähdys)

- URL-osoitteesta saatava dokumentti ei vastaa alkuperäistä
- Linkkimätää vakavampi tapaus, koska sisällön muuttumista voi olla vaikea tai mahdoton havaita / todistaa jälkikäteen
- Tutkimusten mukaan hyvin yleinen ongelma

Verkkoarkistojen käyttäminen

Uudet aineistotyytit

- Millaisia aineistoja on ylipäättään sopivaa käyttää lähteinä
- Jos viitataan someen, miten se tulisi tehdä?

Ratkaisuja

- Korvaa URL-osoitteet pysyvällä tunnukseksi eli PIDillä (DOI, Handle, URN) aina kun mahdollista
 - Tallenna PID aina HTTP URI –muodossa, jotta se toimii linkkinä
 - <http://doi.org/10.1163/1568561042708359>
- Jos on syytä epäillä URL:n pitkäikäisyyttä, tarkista onko dokumentti saatavilla vapaasti käytettävästä verkkoarkistosta ja anna myös arkistoidun dokumentin osoite jos se löytyy
 - arkistolinkeillä on kaksi versiota, yleinen ja tiettyä versiota koskeva
 - http://web.archive.org/web/*/http://info.stakes.fi/iva/FI/index.htm
 - <http://web.archive.org/web/20070116042826/http://info.stakes.fi/iva/FI/index.htm>

Verkkoarkistojen käyttäminen

- Jos dokumentti on dynaaminen (eli se voi muuttua) ja haluat viitata nimenomaan tiettyyn versioon, selvitä löytyykö se (tai samankaltainen versio) verkkoarkistosta
- Sopivimman version haku julkisista verkkoarkistoista sujuu kätevimmin Memento-palvelun avulla
 - <http://timetravel.mementoweb.org/>
- Esim. Helsingin Sanomien kotisivu lähimpänä uutta vuotta 2015 löytyy Internet Archivesta:
 - <http://timetravel.mementoweb.org/list/20150101100000/http://hs.fi>

Verkkoarkistojen käyttäminen (2)

- Verkkoarkistotkaan eivät välttämättä ole pysyviä, ja niiden käyttöoikeus voi olla rajoitettu
 - Kansalliskirjaston ylläpitämä verkkoarkisto on käytettävissä vain vapaakappaletyöasemilta
- Verkkoarkistokopio ei välttämättä vastaa alkuperäistä sivua, jos sivu koostuu eri aikoina haravoiduista tiedostoista
 - Viitatessa on tarkistettava, onko mahdollisilla eroilla sisällöllistä merkitystä
- Jos arkistoitua versiota ei löydy, voit tehdä kopion olemassa olevasta verkkosivusta itsekin
 - ISO:n kotisivu 2016-07-19 löytyy osoitteesta <https://archive.is/NIHlh>

Uudet aineistotyypit: tutkimusdata ja sosiaalinen media

Tutkimusdataan viittaaminen on yleistymässä nopeasti

- Viitteiden ohjelmallinen muodostaminen voi olla vaikeaa, koska tutkimusaineiston kuvailussa ei ole yhtenäistä käytäntöä eikä edes yleisesti käytettyä formaattia
- Uudessa ISO 690 -standardissa kokonainen luku dataviittauksista

Ei ole olemassa vakiintunutta käytäntöä some-viittauksiin

- Korkeakoulukohtaiset suositukset voivat poiketa toisistaan

ISO 690 -standardin tuleva versio ohjeistaa viittaukset mm.

- Twitter-tileihin ja yksittäisiin twiitteihin
- Facebook-päivityksiin ja -sivuihin
- Blogeihin ja blogipostauksiin

Some-aineistojen pitkäikäisyys?

Esimerkeistä

- Seuraavat esimerkit on poimittu standardiluonnoksesta ISO/NP 690
- Teksti on New Work Item Proposal, jonka nojalla ISO TC 46/SC 9 päätetään, pitääkö standardi uudistaa
 - Uudistamistyössä suositukset voivat muuttua
- Jos uudistusprosessi käynnistyy, se kestää pari vuotta
- Vaikka ISO-standardia ei jostakin syystä päivitetäisi, kotimainen lähde- ja tekstiviitteiden standardi SFS 5989 vuodelta 2012 tullaan joka tapauksessa uudistamaan, koska se ei anna ohjeita some-viittausten teosta

Esimerkki 1: Blogit

- PARLAND – VON ESSEN, Jessica. Essetter [blog]. (2009-) [viewed 1 March 2013]. Available from: <http://essetter.blogspot.fi/>.
- PARLAND – VON ESSEN, Jessica. Öppen tillgång – till vilket pris? [blog post]. (2016-07-07) [viewed 13 July 2016]. Available from: <http://essetter.blogspot.fi/2016/07/oppen-tillgang-till-vilket-pris.html>

Esimerkki 2: Twiitit

- BBC has multiple Twitter accounts (including <https://twitter.com/bbc>, <https://twitter.com/bbcnews>, <https://twitter.com/bbcbreaking> and <https://twitter.com/bbcworld>).
- GATES, B. [BillGates]. (2013, February 26). *#Polio is 99% eradicated. Join me & @FCBarcelona as we work to finish the job and #EndPolio.* [Tweet]. [viewed 2016-07-06T12:30:15+02:00]. Available from: <https://twitter.com/BillGates/status/306195345845665792>.

Esimerkki 3: Facebook

- BRITISH BROADCASTING CORP. [n. d.]. Timeline [Facebook page]. [viewed 7 July 2015]. Available from:
<https://www.facebook.com/bbcnews/>.
- APA STYLE. (2011, March 10). How do you spell success in APA Style? Easy! Consult Merriam-Webster's Collegiate Dictionary or APA's Dictionary of Psychology. Read more over at the APA Style Blog [Facebook status update]. [viewed 25 May 2015]. Available from
<https://www.facebook.com/APAStyle/posts/206877529328877>

Esimerkki 4: Tutkimusdata

- NATIONAL LAND SURVEY OF FINLAND. *File service of open data* [dataset]. [viewed March 3, 2014]. Helsinki: National Land survey of Finland, [s. a.]. Available from:
<https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta?lang=en>
- KÄSITYKSET ILMASTONMUUTOKSESTA 2006. Koodikirja. [verkkoaineisto]. [viitattu 2016-01-26]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [tuottaja ja jakaja]. Saatavissa: <http://www.fsd.uta.fi/aineistot/luettelo/FSD2047/cbF2047.pdf>. Osa aineistoa EKHOLM, Peter, Karina JUTILA ja Pentti KILJUNEN: Käsitykset ilmastonmuutoksesta 2006 [sähköinen tietoaineisto]. FSD2262, versio 1.0 (2007-05-10). Lempäälä: Yhdyskuntatutkimus [aineistonkeruu], 2006. Helsinki: Ajatuspaja e2 [tuottaja], 2006. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [jakaja], 2007.